СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 31. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 6 лютого, 1934. VOL. XLII. No. 31. Jersey City, N. J., Tuesday, February 6, 1934. THREE CENTS.

ЗАПОВІДАЮТЬ ОЖИВЛЕННЯ БИЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЗОЛОТИЙ ЗАКОН

ВАШИНГТОН. — Краєве Товариство Фабрикантів проголошує погляди своїх провідників про вплив нових монетарних законів на бизнес. Провідники бизнесу без виїмку висказують надію, що стабілізація доляра викличе оживлення бизнесового життя, бо уможливить роблення зобовязань.

Один бизнесмен заповідає, що громадянству прийдеться важко заплатити за розкидання грошей державою.

ВЕЛИКИ СТРАЙК ШОФЕРІВ ТАКСІВОК ПОКІНЧЕНИЙ.

НЮ ЙОРК. — Завдяки вмішанню міського мейора, Ля Ґвардії, страйк шоферів таксівок скінчився.

Згоду заключено на таких умовах:

Надвишка, зібрана на податок, за яку посварилися шофери з власниками таксівок, має бути розділена. Візники мають дістати половину фонду, що виносить 500,000 долярів. З тої суми 25 процентів мається зараз заплатити шоферам, а решту в трох рівних тижневих ратах. Три найблизші понеділки шофери мають крім цього дістати 40 процентів суми, зареєстрованої на їх таксаметрах. У тих днях люди, які будуть їздити такими автами, матимуть право потрутити одну третину суми, означеної таксаметром. Шофери мають вертатися до роботи негайно.

Страйк покінчився скоро, бо шофери виказали велику солідарність. Страйк коштував промисл 300,000 долярів. У часі страйку на вулицях їздили всього тисячу таксівок, які є власністю приватних людей.

НЕСПОКОЇ НА КУБІ.

ҐАВАНА. — Перед шпиталем товариства бюрових робітників відбулася велика демонстрація для протесту проти захоплення шпиталю військом. Військо віддало сальву до напираючої на нього товпи та вбило дві особи і ранило 4. Між раненими є 8-літній хлопчина.

Демонстрація є обявом невдоволення з заряджень уряду. Невдоволені є передовсім лікарі. Невдоволені теж адвокати, котрі навіть грозять страйком. Електричні робітники не хотіли їсти, коли військо не пускало їх на обід з роботи.

В одному театрі вибухла бомба та викликала переполох серед жінок і дітей.

КРІВАВА БИТВА МІЖ ПОЛІЦІЄЮ И БАНДИТАМИ.

САПУЛПА (Оклагома). — В одній з найзавзятіших битв між поліцією й бандитами, які памятає ця околиця, згинули чотири бандити й три поліційні урядники.

Битву зведено під містом на одній фармі. Шериф зробив „рейд" на фарму, бо чув, що там ховається шайка бандитів, котра тероризувала околичні ґазалінові стації. Як група полісменів підійшла до фарми, звідти почали стріляти. Начальник поліції погиб на порозі дому. В загальній стрілянині згинув ще один полісмен та два бандити. Поліції вдалось опісля арештувати двох членів бандитської шайки.

У Челсі, другому місті цього самого стейту, прийшло до битви між поліцією й бандитами, які грабували одну крамницю заліза. В бійці згинув полісмен і один бандит.

ПРОПОНУЄ ЗАКОН ПРО ОБЕЗПЕЧЕННЯ РОБІТ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Ваґнер і конґресмен Луис заповідають внесення проектів закона про обезпечення робіт.

Федеральний закон радить стейтам завести такі закони, але не каже, які вони мають бути.

КАСАРНІ ДЛЯ БЕЗДОМНИХ.

НЮ ЙОРК. — Заряд місцевих касарень дав дозвіл уживати їх на приміщення для бездомних безробітних людей.

Касарня 66 полку піхоти на 26 вулиці приміщує півтори тисячі бездомних. Коли брами касарні вперше отворено для бездомних, ці не мали відваги заходити. З часом туди поплили справжні юрби.

ЯЗВА ДИКИХ СОБАК.

НЮ ЙОРК. — Від якогось часу населення повітів Берген та Кокленд нарікало на небувалу язву собак. Собаки нападали не тільки на дикі звірята, як серни, але й на домашні як кури, кози, вівці, свині й телята. Собаки полювали все гурмою, як вовки. Гурма доходила деколи до 30 штук. Населення віднеслося до уряду, щоби винищив цю язву.

Дехто з урядників сумнівався, чи це справді собаки, чи може вовки. Природники з місцевого музею природних наук запевняють, що це справжні здичілі собаки.

Уряд наняв професійних траперів, щоби винищили диких собак.

ВЕЛИКІ ГРАБІЖІ БАНКІВ.

Чотири бандити напали в пятницю на двох банкових післанців у Пенс Ґров, Ню Джерзи, які щойно забрали були з банку „Пенс Ґров Нешенел Бенк" гроші для виплати підприємствами робітникам, та втекли з 130,000 долярів.

У той самий день чотири грабіжники напали на Юніон Трост Ко. в Рочестері, в стейті Ню Йорк, та забрали з нього 12,000 долярів.

У Бостоні, в стейті Месечусетс, бандити напали на банк Нідгем Трост Ко. та втекли з 13,900 долярів. Підчас грабунку бандити вбили полісмена та ранили трох чоловіків.

ЩЕ ОДИН ПРОТИРЕЛІГІЙНИЙ МУЗЕЙ У ЛЕНІНГРАДІ.

Московський кореспондент „Дейлі Телеграф" повідомляє, що большевики рішили перемінити троїцький собор у Ленінграді на „дім ілюзій і чуда", це є на протирелігійний музей. Це вже третій собор у Ленінграді, який збезчещено в такий спосіб.

НАЙСТАРШИЙ НІМЕЦЬКИЙ ЩОДЕННИК ПЕРЕСТАВ ВИХОДИТИ.

Найстарший німецький часопис, заложений в 1640 р., „Кенігсберґер Гартунґше Цайтунґ", перестав виходити з днем 31. грудня м. р., по близько 300-літньому існуванню.

ЧЕХ — ДЛЯ УКРАЇНЦІВ.

Йосиф Ферстер, відомий чеський композитор, президент Чсл. Академії Наук і Мистецтва, присвятив свій новий твір-композицію Українському Хорови у Празі. Той твір написав Ферстер до слів Шевченка „Вечір" для мішаного хору, в якому є теж сопранове сольо.

РОСТЕМО!

Незабаром матимемо у Львові (докінчується будинок) українську фабрику крохмалю. Власниками й основниками цієї першої української фабрики крохмалю є два молоді українські інжинири: Фаціевич і Шуль.

ТАКОЖ РЕКОРД.

Свойого часу помер у Торонті багатир-адвокат, Чарлз Милар. У свойому завіщанню позіставив він велику частину свойого багатства для тієї торонтонської жінки, яка вродить найбільше дітей протягом десять-літнього періоду між 1926—36. р.р. Кандидаток на той маєток є багато, та правдоподібно дістане його Ґрейс Баґнато, не стара ще жінка, що саме на днях породила 22 дитину.

ЗАГАДКОВЕ ВБИВСТВО.

У Володимирі біля уланських касарень знайдено труп з виколеними очима. Виявилося, що це Адольф Борисевич з Володимира, який з грішми вибрався досвітком на закупно безрог. Поліція арештувала жінку Борисевича й її любчика, яких підозрівають у доконанні того вбивства.

ЯК ДЕПРЕСІЯ, ТО ДЕПРЕСІЯ.

Голяндська королева Вільгельмина постановила, що з оглядом на ґрізну економічну депресію, яку переживає Голяндія, не буде цієї зими ніяких балів, бенкетів та ґучних принять і гостин у королівській палаті в Газі.

РЕКОРДОВИЙ ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ В ЯПОНІЇ.

Японія виказала за статистикою з 1932 р. незвичайно великий приріст населення. Приріст обчислюють на 1,007,868 осіб. Отже кожної години приходило на світ у Японії 249 дітей. Зате кожної години вмирало 134 осіб, що у висліді дає ефективний приріст 115 осіб на годину. В останніх часах Японія виказує збільшену тенденцію до народин, зате смертність впала до мінімум і такого відсотку спаду смертности не нотовано ще від 1868 року.

МАТИ 29 ДІТЕЙ.

У Відні 45-літня послугачка, дружина візника, Марія Вурман, привела недавно на світ 29 дитину. Раз у житті родились у неї близнята, а 27 разів прийшла на світ кожда дитина зокрема. Було їх 23 хлопці і 6 дівчат. 16 з тих дітей жиють, і тільки одна, 27-літня син, є ўрядовцем; решту, як малолітних, мусять батьки самі удержувати. Що це бідним зарібникам не приходить легко, можна собі уявити. Самої картоплі, як каже щаслива мати, треба нераз зварити 7 кіля. Коли б це було хоч у Франції або в Італії, то уряд нагородив би таку матір. У бідній Австрії не вважається це заслугою, тож і нагороди нема чого їй надіятися.

ЯК КІНЬ ЗАНЮХУЄ ВОДУ.

Коли їздець заблукає і їде довгий час безводним степом чи пустинею, то найліпше зробить, коли пустить коня, щоб він ішов, куди йому захочеться. Коли є десь поблизу вода, то він зараз занюхає її й побіжить у тім напрямі, де вона знаходиться. Чи це значить, що вода має якийсь запах? Ні, вода не має ніякого запаху. Воду кінь відчуває тільки як враження холоду й вогкости. Таксамо як в інших звірів, так і в коня нюхові прилади є такі вразливі, що він відчуває ними хочби й найслабший задих, запах, вонь, вогкість, тепло або холод.

Таксамо як кінь, занюхує воду й худоба. В такий самий спосіб занюхує худоба й надходячий град. Коли наблизиться градова хмара, худоба задирає голови вгору й починає вітрити. Опісля що сили біжить до дому до хліва. Настрашеної градом худоби не зможе повздержати ніякий пастух.

Від градової хмари йде нагло доща. Це вражає ніздря худоби. Інстинктовно вона вже знає, що коли згори з хмари йде нагло холод, то це означає небезпеку. І це інстинктовне знання небезпеки заставляє її тікати в місце безпечности.

ОДНАКОВІ ШКІЛЬНІ ЧИТАНКИ В 4 ПРОВІНЦІЯХ.

Під цю пору в кожній західній провінції Канади є неоднакові читанки для шкільної молоди тих самих ступнів. Наслідком цього часто повстають ріжні трудноці для учнів, що переходять із шкіл одної провінції до шкіл іншої, а також виховні напрямні тих читанок є ріжні. Зогляду на те три роки тому створено міжпровінціональний педагогічний комітет, у якого склад увійшли по два представники з чотирох провінцій: Брітіш Колюмбії, Алберти, Саскачевану й Манітоби. Ця комісія виготовляє однакові читанки для всіх чотирох провінцій і покінчить цю працю в липні цього року. В 1935 році згадані чотири провінції матимуть однакові читанки в своїх школах.

КАНАДІЙЦІ ЖИЮТЬ ДОВШЕ НІЖ АМЕРИКАНЦІ.

Найбільша життєва асекураційна фірма на американському континенті, „Метрополитен Лайф Иншуренс", подає на основі статистичних даних, що завдяки зимнішому канадійському кліматови Канадійці жиють довже ніж Американці. Пересічна довгота віку Канадійця виносить біля 61 років (Канадійки понад 63), а Американця несповна 59½ років (Американки біля 63 роки). Одинока канадійська провінція Квебек зогляду на свій лагідний клімат рівняється щодо довготи віку її мешканців із Злученими Державами Америки.

ТОВАРИШІ ДЕПРЕСІЇ.

Економічна депресія завсіди викликає збільшення самогубств серед людей, а також збільшує смертність наслідком ріжних недуг. Обчислено, що протягом минулого року на кожний міліон населення Великої Британії 143 особи поповнили самогубство, а на хворобу рака згинули 1,150 осіб на кожний міліон населення. Натомісць сильно зменшилася скількість народин.

НАЦІЯ ҐАЗАРДУ.

Дух ґазардових закладів, який так сильно питомий англійській нації, зовсім не ослаб унаслідок економічної депресії. На основі певних даних, останнього року мешканці Британських островів видали на заклади підчас кінських змагань два біліони долярів. Під цим оглядом Англія стоїть вище від будькотрої іншої держави й нації.

УЙШОВ 20 ТИСЯЧ МИЛЬ ДОРОГИ ПІШКИ.

21-літній Китаєць Те-Мін-Пен по трох роках пішого маршу, що виносив коло 20 тисяч миль, прибув із Китаю до Лондону. Він ішов через Тибет, Індію, Персію та Европу. З Лондону вибирається пішки назад до Китаю, та цим разом ітиме через Канаду, Злучені Держави, Нову Зеляндію й Австралію.

НОВА ВЯЗНИЦЯ.

В Клевані, рівенського повіту, в замку князів Чарторийських (за російських часів там містилася духовна православна школа) відкриють у найближчому часі вязницю для малолітніх.

ДЕНІКІН ПРО УКРАЇНУ В МІЖНАРОДНІМ ПОЛОЖЕННЮ

ПАРИЖ. — Генерал А. І. Денікін, який у 1919 році, наступаючи на Совіти, пішов в першу чергу війною проти українських армій, що боролися против большевиків, мав тепер у Парижі виклад про міжнародне положення Росії. В тім викладі порушив він теж справу України. Цікаве те, що він не говорив уже про „Малоросію", а про Україну, і надавав українському питанню міжнародне значіння, звязуючи його між іншим з Польщею і Японією.

Денікін твердив, що Польща ще за часів російсько-японської війни мали звязки з Японією через теперішнього маршалка Пілсудського, колишнього революціонера. Пілсудський хотів дістати від Японії гроші й зброю, потрібну для переведення польського повстання проти Росії. Японія зброї не дала, але зате вилучила з російських полонених Поляків і порobила з них осібні польські військові частини. Тепер Польща, хоч у приязні з Совітами, є теж у згоді з Японією. Вона погодилася з Німеччиною, а Німеччина теж у згоді з Японією. А треба знати, каже Денікін, що наступник Петлюри, Андрій Лівицький, котрий є в звязку з Польщею, теж простягає руку Японії й хоче ділити Росію та відірвати Україну. Німеччина знову з одного боку подає Польщі руку до згоди, а з другого піддержує Коновальця у його змаганнях відірвати галицьку Україну від Польщі. Тасама Німеччина годиться теж із Совітами, а з другого боку помагає Скоропадському добитися знову гетьманського престола на Україні.

От такого наплів царський ґенерал щодо України.

БЕЗ ДИСЦИПЛІНИ И ОРҐАНІЗАЦІЇ.

МОСКВА (Росія). — На конґресі комуністичної партії Сталін і інші совітські верховоди заатакували дуже гостро справу транспорту. Виявилося, що залізниці перевезли в 1933 р. менше товарів ніж у 1932 р. Воєнний комісар Ворошилов заявив прямо, що це є скандал, бо апарат нездисциплінований і незорганізований.

ПІЛСУДСЬКИЙ КАНДИДАТОМ НА НАГОРОДУ НОБЛЯ.

ВАРШАВА (Польща). — Яґайлонський університет вислав до мирової фондації Нобля пропозицію, щоби дати Йосифови Пілсудському, міністрови війни, мирову нагороду за те, що він веде таку заграничну політику, яка змагає до закріплення мира.

КРИК ПРО ВІЙНУ — СОВІТСЬКИЙ ҐУМБУҐ.

ТОКІО.—Японські газети збувають кпинами совітський шум, що заповідає війну з Японією. Вони кажуть, що це є звичайна політика Совітів відвертати увагу свого населення від того, що діється в краю, а представляти йому завжди якогось ворога, що чигає на смерть Совітів. Таким ворогом була перше Англія, Франція, Злучені Держави, а навіть Польща, а тепер є ним Японія.

НАПРАВЛЯЮТЬ ПО СОВІТСЬКИ.

МОСКВА. — „Правда" подає, що в одеськім тракторнім заводі панує хаос. Є там сотки тракторів, які звезено до направи. Їх легко розібрали, але зложити нема кому. Всі частини порозкидані. За три місяці з 350 зіпсутих моторів вдалося з біди направити всього чотири мотори.

ИДЕ ДО ОБЄДНАННЯ АВСТРІЇ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВІДЕНЬ. — Числяться з тим, що Австрія таки буде причина до Німеччини. До цього не прийшло би, якби Англія, Франція й Італія спільно заявилися проти того. А здається, що на те нема надії. А Гітлер доконує свого. Вже принято закон, який злучує частину німецької Баварії з австрійським Тиролем і Зальцбурґом. Решта Австрії творитиме 14-німецьку провінцію.

Тільки ще не знати, в який спосіб те прилучення буде переведене. Надіються, що воно наступить у березні, а переведуть його ті наці, що жиють в Австрії.

НІМЦІ ПЕРЕВЕЛИ РЕВІЗІЮ ПСАЛЬМІВ.

БЕРЛІН. — Вийшло нове видання псальмів Давида. Має воно „арійський", чи краще сказати, німецький характер. Викинено з них усе те, що нагадує жидівську історію. Як теж змінено їх характер в такий спосіб, щоби їх, як кажуть наці, зблизити до правдивої Христової науки. Тим чином викинено з них те, де говориться про пімсту і де вихвалюється Бога з орієнтальним перебільшенням.

ПРОТИ ВИСТАВНИХ НЕДІЛЬНИХ ОБІДІВ.

БЕРЛІН. — Приймається пропаґанда наців щодо заведення у неділі обіду з одної страви. Заощаджені в той спосіб гроші віддають німецькі родини на допомогу безробітним і безпомічним. За одну неділю зібрали відпорučники наців з таких заощаджених обідів 14,000,000 марок.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$2.00
Six months	$1.25	На пів року	$1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АРТИСТ-ГРОМАДЯНИН

Дня 7 лютого припадає річниця смерти ґеніяльного українського артиста, незабутнього Миколи Садовського.

На іншому місці передруковуємо статтю, яку написав Микола Миленко, художній помічник Покійного Садовського. З неї, як фахової оцінки про Садовського як артиста, пригадають собі наші читачі оту великанську постать української сцени, про яку ми минулого року згадували в статтях і фейлетонах.

З нашого боку годиться нам ще особливо підкреслити громадянську рису індивідуальности Садовського. Колиб Садовський пішов був на чужі сцени, то був би став світовим артистом, котрого імя виписуваноб по всіх часописах і журналах цілого світа й ріжними мовами. Був би зібрав міліоновий маєток і був би навіть приніс славу українському імені на міжнароднім полі мистецтва.

І ми певні, що Садовський те знав і був свідомий мистецької своєї сили. Колиж він цеї сили не використав на світовій арені, то заважили тут інші причини. Він відчував, що його потребує Україна. Він знав, що в часі, коли „все на всіх язиках мовчало"; коли було приголомшене все наше народне життя; коли не було навіть українського часопису і було заборонено видавати українські книжки, то залишався тільки одинокий театр, одинока штука, одинока українська пісня, якими можна було ще намагатися піддержувати память про нашу старовину, збуджувати національну свідомість, роздмухувати ледви тліючу іскру почуття української окремішности, а з нею і бажання відродження української державности.

Як карний, свідомий український громадянин і патріот, котрий горів любовю до свого народу, до своєї бувальщини, котрий вірив, що вернеться воля, він виступав на сцені в історичних драмах не тільки як великий актор, але і як великий громадянин, і тому саме залишав на глядачах таке сильне враження, тому саме потрясав душами навіть тих, у кого затратилось усяке українське почуття.

В теперішніх крівавих часах, коли наші землі знову зрошені кровю, коли знов іде з усіх усюдів наступ на ліквідацію того скарбу, який вливав Покійний Садовський у душі поневолених синів України, — треба особливо згадувати Його память, щоби молоде українське покоління артистів знало, кудою треба йому йти, як хоче служити українській штуці й українському народови.

М. К. САДОВСЬКИЙ ЯК АРТИСТ

За довгі роки спільної праці з М. К. Садовським мені, як його помічникови художньої частини, довелось бути свідком багатьох перепетій його життя, бачити всі його турботи на тяжкому полі праці. За 20 років спільної праці я прослідкував всю його артистично-художню роботу, нотуючи слово за словом кожний звук його отвертого, правдивого голосу, кожний момент руху його мистецької душі. Все це робило завше на мене велике враження. І всякий новий виступ Миколи Карповича Садовського ще більше мене захоплював і заохочував почути ще десь щось подібне. Тому я всюди намагався яко мога більше бачити визначних акторів чужих театрів і за все своє життя я бачив їх чимало, не говорячи вже про своїх, як от: Марія Константинівна Заньковецька, з якою я кілька років пропрацював у Садовського, Марко Лукич Кропивницький і два брати М. К. Карпенко-Карий і Саксаганський; бачив я Художній Московський театр, всю плеяду імператорського Олександрівського і Малого Московського театру і всіх відомих ґастрольорів: Дальського, Маріуса Петіпа, Орлечева і відомого німецького актора Мойсі в ролі царя Едипа, в Києві. Всі вони великі актори-майстри, але я в їх грі ніколи не відчував того, що всякий раз відчував у Садовського: моя душа наповнюється якимсь містичним захватом, — я вірю, я плачу, я разом з ним поділяю його горе, радість і вірю в його ідеал; образ, створений ним, так глибоко западає в душу, що ви його ніколи не забуваєте. Такий вплив на глядача може залишати лише артистична душа великого діяпазону, — тайна, якою володів талант Миколи Карповича Садовського. Садовський не тільки був мистцем виявлення духового змісту національної душі свого народу, а й інтерпретатором дійсности життя чужих народів у пєсах так званого у нас европейського репертуару. Перша сальонова драма в українській мові появляється в театрі Миколи Карповича Садовського, — він сам виступає в цілому ряді перекладних пєс, і тут його талант досягає незрівнаної височини. Такого Городничого в „Ревізорі" Гоголя давно вже не бачила російська сцена після Щепкіна, П. Садовського, Самойлова, як це зазначає російська преса. Крім Городничого перед моїми очима проходить ціла низка утворених типів перекладної драми: ось Вишневський в „Тепленькому місті", Нещасливцев у „Лісі" Островського, Воевода в „Мазепі" Словацького, Лазар в „Євреях" Чирикова, Батько в „Бог помсти" Шолом Аша та інші. І в цих перечислених ролях Садовський був без порівняння. Тут я хочу для прикладу навести своє спостереження над грою Садовського і знаменитого російського артиста Уралова, який найбільш підхожий для прикладу як по своїм зовнішнім даним, так і по головним засобам і по силі темпераменту: наприклад, ролю Батька в пєсі „Бог помсти" виконує Уралов з кольосальною темпераментністю, страшною силою, особливо в сцені, де нещасний батько, стративши віру в Бога, починає його клясти: це місце робить на глядача страшне враження; але артист не переконував вас, не почувалось правди і щирости; якраз же у виконанні цієї ролі Садовським почувалася щирість правди і незмірна стихія до такої сили, що коли доходило до того місця, де батько проклинає Бога, звертаючись до тори, то здавалось, що та тора ожиє і заговорить. Душевним настроєм можливо перенятись, а в душу ближньаго ввійти тільки через переміну власної душі. Отже по тембру своєї сценічної сутности, по складу своєї душі і по темпераменті та щирости Садовський є артистом зовсім іншого типу, — і я дозволю собі назвати його, **речником мистецької правди.** Звичайне вульгарне розуміння актора, як чоловіка, що „вдає", — це той примітив, який означує звичайного актора: але актора, який вміє ввійти в вашу душу, примусити вас переживати, вірити і разом з утвореним ним образом поділяти все горе і сльози — ліпше назвати — „привид, граючий в життя". Як це твердять сучасні нові дослідники, Садовський виношував у своїй душі і серці намічений ним тип доти, поки він йому не почне викристалізовуватись у вигляді привиду, що утворюється перед ним з окремих маленьких миготінь, жестів, інтонацій, рухів взагалі і рухів зорних.

Але цим ще творчий ґеній Садовського не обмежується: його діяпазон охоплює амплуа простака, коміка, драматичного резоньора, героя і траґіка — себто це діяпазон мистця на широку европейську скалю. Крім того Садовський був наділений з природи надзвичайним хистом, котрого ні в одного з його попередників і сучасних артистів нема, та чи й буде: це ориґінальна, винятково здібність співати українські народні пісні й думи. Про це свідчать не лише Українці, що чули його, але й чужинці, а дослідники безперечно звернуть на цю рису творчости особливу увагу, тим самим завершуючи творчий образ великого артиста.

Тут я наведу кілька своїх спостережень.

Сьогодні увечері йде „Богдан Хмельницький". — Ось Микола Карпович сидить за своїм столиком перед верцадлом і характеризується; сьогодня він замкнений в собі, мало говорить і ніби над чимсь задуманий. Підходжу до нього, питаю, як поставити останню картину бою і кого ліпше призначити вартовими; але Микола Карпович дивиться кудись убік свого верцадла і відповідає, ніби не слухаючи: „Робіть, як хочете, мені все одно". Ось він вже готовий, і вистава почалась. З першоїж дії останньої сцени, де він говорить слова великої присяги: **„Настав мій час... Поломано піхви... На ворога меч голий треба зняти... І кинути на страшну гру кістки... Подаймож ми на розставання руки, на жизнь і смерть, товариші брати. За наш народ ограблений, за рідний край, за волю я голову несу — і хай Господь розсудить діло"** — глядач уже вірить, що йому можна доручити життя, і так проймається чаром цього клича, що колиб артист звернувся з цим до самого глядача, то глядач разом з ним пішов би в туюж мить за артистом.

Ось іде „Бурлака", і тут, в соціяльній драмі, артист своєю щирістю примушує вірити в свій ідеал борця за правду, і коли сила несправедливости закону перемагає, і наш герой не знаходячи виходу, знову рішає тікати в Крим, то завжди, навіть за лаштунками, збігаються конче всі вільні актори, щоб послухати, як Садовський проведе цей кінцевий монольоґ, не вважаючи на те, що бачили й чули його сотні разів. А монольоґ цей кінчається так:

„Голово ти сива, голово стара, кудиж тепер? У Крим? Так, у Кримі там кожен камянець, кожен кущик буде нагадувати тобі молодість, що так марно, марно, пройшла", — і не тільки тим, що стоять за лаштунками, а й тим, що сидять у салі, стискає груди і сльози співчуття і жалю ллються з очей.

Ось Микола Карпович збирається на виставу, бере свого гетьманського пояса, улюблені справвжні золоті турецькі пістолі, тулить їх до своїх грудей, як малу дитину, і поспішає до театру.

Сьогодня він мусить виконати найбільший свій обовязок громадянина і артиста, обовязок, якому він віддав все своє життя. Ми маємо власну державу, ми вже на порозі повного визволення, і сьогодня йде для козаків „Гетьман Дорошенко". Військо — це його мрія; його переконання — що вся підпора нашої тільки-що народженої держави в добре зорганізованій і сильній армії. Тому Садовський у найбільшому напруженні перенесення всього себе в плоть і кров виконуваного ним образу; він скаже козакам всю правду нашої минувшини і переконає юнаків бути такими завзятими і сильними в боротьбі з ворогом, як і його герой. Він задуманий, замкнений в собі ще більше, як коли, — майже **не балакає. Ось він заходить в свою убиральню і, як той козак, що готується в похід, оглядає, чи приготовлена йому вся зброя, і чи всі жупани в порядку. Він сідає біля свого верцадла і ще з більшою пильністю вдивляється в нього. Питають його: Що ви сьогодня щось сумний? — Ні, каже, я почуваю себе дуже добре, і відповідає ніби не він, і все пильніше вдивляється в бік свого верцадла: там в ріжку він бачить тільки одному йому доступний привид гетьмана — Дорошенка, він в цю хвилю увесь ним опанований, він намагається найдетальніше розглянути всі риси того привиду, щоб переконатись, чи не оминув якоїсь із них. „Микола Карпович, починаю", — гукаю йому, і на сцену виходить уже не Садовський, а справжній гетьман Дорошенко. Підчас цієї вистави він грає з найбільшим напруженням: він хоче якнайглибше втиснутись в душі козаків і залишити в них назавше образ свого героя. Востанне він** прощається з своїми прапорами і під стогін жалібного маршу іде передавати владу свойому суперникови. Завіса спадає, гасне останній промінь світла і там, де тільки що відбувалась ціла боротьба за визволення України, все покрилось темними смугами, зразу повіяло холодом, і тінь борців, що виступали кілька хвилин тому, зникли в сутінках. Чи вдалася великому артистови спроба закарбувати в душах козаків-слухачів образ нещасного гетьмана?... Старшини з фронту оповідали, що чули, як деякі з козаків, сидячи в окопах і чекаючи ворожого наступу, перебирали перед можливою смертю те, що довелось переживати їм найкращого в житті; очевидно, уявляючи собі Дорошенка, говорили: Щеб хоч раз побачити Садовського Дорошенком, то можна й вмерти".

(В 1919 р., в Камянці Подільському).

УКРАЇНА ЗА УРЯДУ ГЕТЬМАНА АПОСТОЛА (1727—1734)

III.

Гетьман Апостол помер 17 (28) січня 1734 року. Як тільки звістка про це дійшла до російського уряду, то негайно вислані були царські укази Шаховськкому, щоб він завів на Украні „управу гетьманського уряду" із шістьох осіб, по трох Росіянів та Українців. В царській грамоті, виданій після смерти Апостола, писано, що управа гетьманського уряду має бути до вибору нового гетьмана. Але писалося в тайнім указі до Шаховського, „це писано для того, щоб тепер, на початку цього проголошення, народ не мав у тому сумніву та щоб не робив противних висновків".

А головне було для Москви, щоб український народ **„привикав до великоросійської управи"**. Для того був висланий на Україну указ Шаховському, щоб він умовляв українську старшину женитися й віддаватися „з нашим великоросійським народом", а не з смоленською (білоруською) шляхтою...

Шаховський секретно випитував про настрій козацьких старшин на Україні, чи хочуть вони мати нового гетьмана. Про це він доносив у Москву: „Кого вони бажають на гетьмана, того я не можу з певністю знати, але **видно, що вони гетьмана бажають"**.

Ставши на чолі „управи гетьманського уряду" на Україні, князь Шаховський мав завдання викоріняти всяким способом „противність" супроти Москви між українською людністю. Підозрілих, особливож поміж старшинами, Шаховський брав під арешт. Як довідатися про те, хто що думає на Україні? Для того Москва мала давно випробуваний спосіб — **доноси**. Російський уряд потурав доносам свідомо й послідовно розплоджувано шпіонів-донощиків на Україні. За гетьмана Апостола засланий був на Сибір полковий чернигівський суддя Василь Канівський. Заслано його за **неправдивий** донос на чернигівського епископа. По смерти Апостола суддю Канівського московський уряд післав на Україну назад. В постанові про поворот Канівського в рідний край написано, що це зроблено для того, **„щоб надалі Малоросіяни, в якихнебудь навіть правдивих справах не боялися доносити"**.

Москва знала, що Українці хотять мати свого гетьмана; супроти цього Шаховський мав наказ, — давати уряди на Україні лише тим старшинам і козакам, які „нам і нашій стороні доброзичливі". А щоб підірвати в українськім народі повагу до свого українського уряду, Шаховський мав ширити на Україні чутки, що, мовляв, тяжкі податки, наложені на українське населення, пішли від гетьмана Апостола. Колиб до Шаховського дійшли від Українців скарги на непорядки при збиранню провіянту для московських полків, то московський намісник, за наукою свого уряду, мав відповідати:

„Коли були непорядки, то не від кого іншого, як **тільки від самого гетьмана могли вийти"**.

Так „подякувала" Москва Апостолови аж після смерти за його вірну службу! Як і перед цим, московська влада на Україні сварила козаків із старшинами, щоби потім їх лекше було за чуба водити.

Та не тільки на козацьку самоуправу простягала руки Москва. Москалі хотіли також українських міщан привчити „до великоросійської управи". Так, коли р. 1734 в Києві міщани вибрали були війта-Українця, то від цариці прийшов указ до ґубернатора київського, щоби він домагався, щоб війта міщани „вибрали з **природніх великоросійських людей"**.

Після смерти Апостола міжнародне положення Росії стало міцніше. Саме 1734 р. вернулася під московську владу Січ Запорозька. Укріна поволі, але рішучо ставала російською провінцією. Про права України нагадували світови лише еміґранти-мазепинці. Але згодом і їх голосу не стало чути. В 1742 року умер на чужині Орлик. Хоч 1750 року було гетьманство на Україні відновлене, але це була проста примха російської цариці, що ходіла догодити свому фаворитови Розумовському. Нова цариця Катерина скасувала українську автономію остаточно.

А. Д.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Дописувачеви з Кембел, Огайо. — Ви остерігаєте перед другою особою. Кажете, що чоловік представляє себе тут „героєм", що сидів в краю за „народню справу", а тимчасом він сидів за те, що мав „довгі руки". Домагаєтеся, щоби це оголосити в „Свободі", а навіть імени свого не підписуєте під дописом, ні в листі до редакції. Як це назвати? Як маєте проти когось закиди громадського значіння, то майте мужність винести їх на денне світло в тій народній організації, до якої належить особа, Вами обжалована. І вмійте постояти за це.

К. Макушин.

БЕЗРОБІТТЯ В ПЕКЛІ.

(Небилиця).

(5)

— Дякую вам. З вас говорить артист... Та як позволите, то за пів години вернуся до вашого стола. Тепер мушу на естраду. Побачите незвичайні магічні штуки.

— Жду нетерпеливо!

— До побачення!

Ідучи на естраду, пан директор волік за собою ліву ногу, чудернацьким чоботом грубо штукованою. До публики виголосив коротку промову. Публика, вже добре врізана, привитала його оплесками як доброго знакомого. Поклонився тільки Жадловичеви.

— Дивний, небуденний чоловік! — думав сей гість. — Похоронний підприємець, директор кабарету, чорний маґік, душа, здається мені, через половину блазна, через половину сумного чоловіка, ідіотично щирий, напушений, смирний, ганебно іронічний. Все те в одній особі!

Жадлович дивився цікаво, які він втне штуки. Спершу показав пару штучок, які можна бачити в кождім підлішім цирку, з картами, перстенями, годинниками, які нерадо і недовірчиво позичали йому особи з публики. Пізніше витягав з рота горіюче клоче. Пускав дим як льокомотива, чудово імітував голоси звірят і птахів. Нарешті показав штуку небувалу і тяжку: нагло щез і зараз знов показався.

Жадлович не був пяний. Протер очи пальцями, щоби допевнитися, чи не спить. Директор побачив сей рух з естради і усміхнувся.

Публика оплескувала з жахливим одушевленням. Жадлович також подивляв зручність директора і щиро оплескував його. Коли директор вернувся до столика, Жадлович поґратулював йому і каже:

— Ваша штучка із щезненням, знаменита. Як се робиться?

— Попросту щезається, — відповів директор.

— Очевидно, що щезається. Та яким способом?

— Се тяжко вияснити. Радше, щезнути, то ніяка штука. На світі щезає стільки річей: маєтки, люди, жінки, коханки. І ніхто не дивується. Моя штука така дивна, що я назад виринаю. Мені вільно, бо се в кабареті. Та неодному було би дуже немило, коли би, щезнувши, назад показався. Відтого неодин сказивсяб. Ось приміром, як би чесний, шляхотний, неоцінений, вами над власне життя улюблений вуйко встав і прийшов сюди?

— Прошу вас ласкаво, не сердьтеся на мене, — додав директор. — Я лиш жартуючи сказав так. Вам нічого боятися. Відтам, де він тепер є, мало хто вертається.

— Мало хто? Я гадав, що взагалі ніхто!

— Щоби цілком так було, не скажу. Є одна особа в світі, котру я дуже радо навчив би щезати з сего світа, не навчивши її вертатися назад... Не дивіться в сторону буфету. Обережно! Коби так... гей, гей!... Як би так... вона... Моя жінка...

— Що-о-о?

— Моя жінка, то ангел, любий пане... Ангел! Та в людськім життю і ангел... якби то вам сказати?

— Напиймося! — перебив скоро Жадлович. — Зачинаєте попадати в тугу, в розпуку... Напиймося!

— Як ваша ласка, то радо напюся. За хвилину тут буде пусто. Чи ви дуже квапитеся?

— Їду завтра в осьмій рано. Спати не хочеться. Радо побалакаю з вами.

— Я ще радше. Прошу вас, не гнівайтеся за мою безличність: чи вільно мені у вашім імени передати жінці щось випити?

— Дуже радо! — відповів Жадлович і крикнув:

— Кельнер, фляшку вина!

— Може не вино? — замітив покірно директор. — Може щось сильніше... Приміром, фляшку руму?

— Руму? Жінці рум? Ще й цілу фляшку?!

— Пане! Вона видержить. Се істота лагідна, та сильна. Сильний напій успокоює її. Найбільше тягне її до руму, бо від нього мріє. Я також, як позволите... І вам раджу се плюгаве вино змінити на якусь меншу мерзу.

— Коняк? — спитав Жадлович.

— Ви пийте коняк. Я, як вільно, прошу горівку. Чисту, звичайну горівку.

Жадлович приказав подати горівку. Йому бачилося, що його вуйко обернувся в гробі і застогнав. Директор став пояснити, чому він волить горівку:

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

АПЕЛЬ ДО МИЛОСЕРДЯ.

Перед нюйорським міським комішенером для видавання дозволів ставали онодї 13 перекупнів риби, обжалованих за продавання краденого товару.

„Панове", говорив до них комішенер. „Ви продавали крадену рибу. Місто не може такого довше толерувати. Що маєте на це сказати?"

„Алеж ми заробляли лише по два-три доляри на день" — кажуть суджені. „Це не оборона", каже урядник. „Ваші дозволи відкликані".

ЩАСЛИВА РОДИНА.

Ґазети подають цікаву фотографію, що на перший погляд виглядає як образ щасливої родини. В першому ряді направо молодий, приємено усміхнений молодець. Старший чоловік, по батьківськи обняв його за стан лівою рукою. Коло нього направо жінка, що може бути матірю молодого чоловіка, теж приємно усміхнена.

Підпис розкриває, що молодий чоловік це бандит Дилинджер, який має відповідати за кілька дуже тяжких злочинів. Жінка — це повітовий шериф: вона має стерегти Дилинджера в тюрмі. Батьківський чоловік — це прокуратор, котрий буде старатися засудити Дилинджера на смерть і післати його на шибеницю.

Як мало можна знати з погляду на образок або ситуацію.

ПІДЧАС ДИСКУСІЇ ЗА ВІЙНУ.

Коли люди дискутують, чи буде війна, коли буде, яка вона буде, та хто по котрій стороні буде в ній битися, то одна ґазета дискутує, як виграти війну, і відповідає: Не йди до війни.

Це не зовсім оригінальнo. Свого часу лондонський „Понч" оголосив нагороду на найкоротшу пораду тим, що думають женитись, і дав опісля цю нагороду тому, що сказав: „Не женись!"

МАЮТЬ СВОГО ДОСИТЬ.

Америка не проявляє такого зацікавлення грошевою політикою президента, якого можна було сподіватися.

Питаються ґазети, чому це приписати.

Звичайно, тому, що кождий має досить клопотів зі своєю грошевою політикою.

СКОРІСТЬ ПОСТУПУ.

Англійська письменниця писала в своїм оповіданню „Добро й лихо в Гарвелок", що колись настане час, що робітники будуть більше дбати за те, щоби вдержати свої родини, ніж за те, щоби їх множити.

Говорить авторка таке устами одного характеру оповідання. Сестрінець цього питає: „А коли це буде, вуйку?"

„Я не пророк. Але десь у трицять - тисячнім поколінню від теперішнього" — була відповідь.

Над цим питанням починають думати вже тепер, у третьому поколінню від того часу, як це було написане.

ДВІ МІРИ.

Як японський военний міністер Гаяші вдарив кулаком об стіл і сказав, що Японія війни не хоче, але як вона прийде, то це буде вина Росії, зараз у Москві відізвався Сталін: „Ми остерігаемо кождого, щоби не пхав свого рила до нашої картофлї".

Коли це Сталін скаже за Росію, то це в большевиків похвальна річ; колиж таке скаже Сталінови Українець за Україну, то це називається шовінізм, імперіялізм, контрреволюція, ломання робітничої солідарности й таке подібне.

Сталін бачить скалку в чужім оці, а не бачить поліна в своїм.

КОРИСТАЙТЕ З ЮВИЛЕЙНОЇ ОФЕРТИ „СВОБОДИ"

Щоби уможливити читання нашого органу ще ширшому кругови нашого громадянства, адміністрація „Свободи" проголошує з приводу Сорокліття Українського Народного Союза спеціяльну оферту для тих передплатників, які запренумерують „Свободу" в січні, лютім і березні 1934 року. Для тих передплатників буде знижена цілорічна передплата з 7 долярів на $5, а піврічна з $3.75 на $3.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Білас і Данилишин.

Заходом нюйорських відділів ОДВУ виставлено в Українськім Народнім Домі в неділю, 28-го січня, нову штуку п. з. „Білас і Данилишин". Штуку написав Канадієць Дмитро Васкан. За сюжет до штуки послужив напад на польську почту в Городку Ягайлонськім, що його виконала ґрупа українських націоналістів-терористів в 1932 році й опісля арештування та суд учасників нападу.

Сама штука написана слабонько. Автор мабуть зовсім необзнакомлений з відносинами на галицькому терені боротьби, і то підпольної боротьби, і тому акція в штуці виходить місцями млаво і не має льоґічного оправдання. Перший акт, в якому родиться думка чину і його опрацювання в домі Біласа, повний непотрібної фразеольоґії і патосу, на який у дійсности ніколи нема місця. Дальше, автор повинен знати, що конспіратори, які обговорюють пляни терористичного нападу, чи якої іншої подібної акції, ніколи не думають про геройськість свого вчинку і не чваняться ним наперед, а ждуть кінця діла, а голошення про героїзм оставляють потомству.

Відповідно до першого акту — всі дальші акти рішучо закороткі. Виглядає, начеб автор з тяжким трудом і в поті чола зліпив перший акт і вичерпався до того ступня, що всі три наступні акти додав так, щоби якось закінчити штуку. Ціла сцена з селянами й арештуванням боєвиків в третьому акті така слабонька, що самому глядачеви слабо робиться від неї. Селяни зробили страшну похибку. Намовлені поліцією, що в околицях села криються виновники ограблення їх кооперативи, вони мимоволі стають оруддям в руках поліції па сповнюють огидний вчинок, помагаючи поліції зловити й арештувати українських боєвиків. Автор перш за все представляє в дуже бідному світлі наших селян, бо з його слів виходить, що наше селянство або зовсім не розуміє акції ОУН, або якщо й розуміє, то не дуже її піддержує. А на ділі так не є. Автор побачив свою похибку і хоче регабілітувати селян. На сцену вбігає місцевий священик і опамятує селян своєю палкою промовою. Селяни вкінці бачать свою похибку, реаґують на неї жалем за свій вчинок і — як на сміх— присягою, що вже ніколи більше не будуть курити!!! Селян була гурма. За словами автора, вони зрозуміли вповні підступ поліції і ганьбу, яка паде на них за допомогу поліції при арешті боєвиків. І та ціла гурма селянства не може спромогтись на щось більшого, ніж присяга, що, „не буду курити",. бажаючи тим чином спокутувати свій учинок-гріх перед всім українським громадянство.

Не ліпша і кінцева сцена суду над боевиками. Всі знаємо, що польська справедливість, якщо її взагалі можна назвати справедливістю — незвичайно куца. Та всеж таки цілий засуд смерти над арештованими героями був пародією, а не судовою сценою. Автор мабуть ніколи не був на суді і не знає, як воно там виглядає. Якжеж тепер можна глядіти на такі сцени тим, що такі сцени бачили? Як вони можуть вірити невмісним і примарним видумкам невидущого автора? Шкода, що автор пірвався до діла понад свої сили та зіпсував такий гарний сюжет. Треба тільки надіятися, що знайдуться інші, дійсно великі таланти, які колись гідно оспівають геройство Біласа і Данилишина.

Штуку ратували аматори і дійсно вивели її дуже добре. Режісер, хоч молодий, однак незвичайно скрупулятний, доложив усіх трудів, щоби з цього хаосу зробити щось, що бодай приблизно виглядалоб на штуку. Пан Михась Скоробагач не пожалував ні труду ні часу, щоби вивязатись зі свого трудного режісерського завдання. До нього вповні достроїлися всі аматори. Злишнім булоб розписуватись про поодинокі характери та їх гру. Ціла ґрупа аматорів була досить добре дібрана і кождий з них вивязався по своїх силах зі своєї ролі. Боєвики грали з запалом і душею, бо неоднн з них мріяв про те, якби то він самий поступив не на сцені, а в дійсности. Тому всі вкладали в ролі і душу і серце та грали з повним запалом та розумінням.

А що вже відносно публики, то ця заховувалась дійсно сто процентів по культурному. Не було непотрібних і злишніх сміхів; навіть дітвора, що трохи не на саму сцену стовпилася, слідила за акцією з запертим духом і переживала нарівні з героями сцени їх долю.

Саля Народнього Дому була буквально битком набита. Багато цікавих мусіли вертатися з нічим домів, бо не було не то де сидіти, але навіть і стояти. Під стінами, в переходах, всюди повно людей, що цікаві були бодай на сцені оглянути цю нерівну боротьбу з ляцьким окупантом. Це тільки свідчить про глибоку симпатію глядачів до цеї боротьби, що вперто продовжається на галицькому терені між молодими революціонерами з цілою польською державою. Їх вішають Поляки без крихітки милосердя, а вони навіть помилування не просять; їх катують до смерти, а вони терплять з затисненими зубами; їх гонять як собак, а вони з усміхом на устах криються з одної нори в другу і роблять дальше своє діло. Їх ненавидить дехто зі своїх, дорікають їм, дурними дітьми їх називають, а їх роботу недоцільною, безглуздою, та вони витревало стоять на своїх добровільних стійках, катовані ворогами, ганьблені нераз своїми.

І українське громадянство вкінці змушене бачити в них не „дурних дітей", а дійсних, правдивих вояків-борців, котрі відважилися стати до бою за права свого народу.

Число присутніх на тім представленню є найкращим доказом симпатії американського українського громадянства до цеї боротьби і до цих героїв.

Роман Рошко.

—o—

ГАРТФОРД, КОНН.

Українець в американській установі.

Ми повинні радіти, коли якому Українцеви вдається дістатись до американської установи, яка вирішує важні справи. З того боку хочемо подати до відома, що місцевий Американський Горожанський Комітет для цивільного поступу запросив добр. Теодора Галенду до згаданого комітету, який займається розбиранням і удосконалюванням цивільних і шкільних справ. До цього комітету належать впливові Американці, а на його чолі стоїть міліонер Сівернс, котрий вислав до п. Галенди листа, в якім запрошує його до комітету і вказує, що їх чергове завдання є відділення шкіл від політичних впливів.

Іван Несторук..

КРАЇНА СХОДУ СОНЦЯ ТА ЇЇ ЖІНКА.

Японія, як декотра фільмова „зірка": всі про неї говорять, а мало хто її знає.

Японія — воює з бідними Китайцями.

Японія — попала в гострий конфлікт з большевиками.

Японія — перша злегковажила собі волю „Союза Націй".

Японія — має чарівну, єдину фільмову артистку, відзначену почесним докторатом, Маю Вонг.

Японія — має чудові дрібненькі. ґейші...

Чиж цього не досить, щоби ближче познайомитися з цією непосидючою країною?

Сама Японія простором півтора разу більша від Німеччини. Тільки в той час, як Гітлер, щоб заохотити людей до подружа, а тимсамим і до помноження німецької людности, роздає аж винагороди новоженцям, Японці без якоїнебудь заохоти, чи винагороди „дарують" своїй батьківщині річно один міліон синів і дочок.

Тепер усіх Японців є 90 міліонів. Коли приріст населення буде йти в такім темпі, що досі, то дійсно за кілька десяток літ світ стане перед загрозою „японської небезпеки".

Бож неможливим є, щоб колись усі Японці могли зміститися в межах своєї держави.

Японія вже тепер завойовує світ (покищо дуже дипльоматично) своїми товарами.

Ось недавно до анґлійського парляменту влетів посол, вимахуючи сорочкою в руках.

Що сталося? Сорочку цю, японського виробу, можна за половину ціни дешевше купити, ніж того самого ґатунку сорочку з анґлійської фабрики. Виходить, що анґлійські фабриканти, якщо схочуть видержати конкуренцію, мусять свої товари обнижити на половину ціни. А це в ніякому разі користю не пахне.

Наприклад в Італії можна дістати тузин шовкових жіночих панчіх японського виробу за 16 зл., тоді як за такі самі панчохи італійського виробу треба дати за тузин, скажім, 24 зл.

Самозрозуміло, що здобутися на патріотизм, який каже подвійно платити за свій товар, може тільки дуже багата Італійка. Небагаті (а є їх певно більше ніж багатих) будуть купувати панчохи японських фабрик.

Керманичі держав, яким загрожував японський промисл, придумали ріжні способи оборони: охоронні мита, заборона ввозу і т. д.

Але чи це поможе?

Чим же пояснити собі цю дешевість японських товарів?

Зовсім просто: Японці нарід з незвичайно малими вимогами. З жменею рижу або риби й трохи чаю перебуде Японець цілий день.

В Японії працює жінка в фабриці 10 годин денно за 70 сотиків.

Це їй вистачає на прожиття: риж там такий дешевий.

— А про „ґейші" — запитаєте — нічого не розкажете нам? Чи направду досі є ще в Японії „ґейші"?

Алеж є. В кожнім розривковім, особливо в такім, що числить на гостей-чужинців, підприємстві подиблете цих барвистих метеликів у кімонах. „Ґейша" в дослівнім перекладі значить „танечниця".

Обовязок такої ґейші є — забавляти гостей з тим, що в нічому не вільно їй протиставитися волі гостя. Зрештою японські жінки привчені до послуху супроти мужчин.

Звання ґейші не вважається в Японії чимсь ганебним, чи понижуючим. Багато дівчат з добрих, але зубожілих домів наймаються на кілька літ за ґейші, щоб у той спосіб заробити собі трохи грошей на „віно".

В Японії народження дівчини вважається свого роду „нещастям", тому кожний батько старається чимскорше доню дати заміж.

Заміж віддають дівчину, нікели не питаючи про її згоду. Японська дівчина бачить свого судженого тільки один раз до шлюбу. Це тоді, коли „сват" приведе жениха до дому її батьків, а вона гостює його чаєм. Очевидно, що про якесь кохання тут і мови не може бути.

По шлюбі стає Японка справжньою рабинею свого чоловіка. Він настільки не вважає її рівною собі, що вона не сміє сісти, доки не нагодує свого „пана". За кожним разом, як чоловік проходить попри неї, вона все схоплюється на ноги й кланяється йому низько. Чоловік може в кожній хвилині, без якихнебудь зобовязань для себе, прогнати жінку. Особливо за брак слухняности й бездітність. Таке прогнання є рівнозначне з розводом.

Японець ніколи не скаже інакше про свою жінку, як „моя дурна баба".

Помилялисяб ви, колиб думали, що Японка це бездушна, дика лялька. Нічого подібного! Її вчать у школах всяких європейських наук, мов; вона знає, як жиють люди в Европі. Самаж вона буває і вчителькою і лікарем.

Що з того, коли приписи релігії примушують Японку бути „вірною собакою" та „мамкою дітей свойого чоловіка" — а вона сама ще заслаба, щоб змінити ці нелюдські релігійні звичаї.

(„Жіноча Доля").

•ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Відділ 361 У. Н. Союза. **Микола Панчишин** помер 3-го лютого 1934 р. Приступив до У. Н. Союза в червні 1919 р. Прожив 60 літ. Похорон відбудеться 6-го лютого від погребового заведення п. Яреми, 129 Іст 7-ма вул. Ню Йорк, в 9-тій годині рано.

Всі члени згаданого відділу повинні явитись.

МОЯ ВІДПОВІДЬ АВТОРОВИ „ЧОГОЖ ЖУРИТИСЬ?"

Поете, суди мене, як хочеш,
Лиш кіля на голові не теши,
Словами такими далеко не скочиш
Й критики такої не пиши.

Я признаю критику і в жартах і в слові,
Однак „заголову" не шарпаю нікого;
Критика це докір в діялектах і мові,
Помічна всім нам і для писання твого.

Я ніколи й не думав, що уражу когось словами,
І на думці твоя особа не була в мене,
Бо як пишу щось, то літаю думками
І в забуттю вирвесь слово шалене.

Бо як пишу щось, о, прости мені, Боже,
Як курка дряпаю на папері,
Про точки, значки, я думати не можу
І кождий редактор викинув би мене за двері.

За писання таке і дивно мені дуже,
Читати хочесь їм цю мою дряпанину
І містити в „Свободі", о, помилуй їх, Боже,
І щастя дай їм: вернутись на Україну.

Прости мені, поете, я свою „музу" маю:
Я виріс з нею в селі, в лісах, лугах і в полі;
Твоєї музи не хочу, слави не відбираю;
Працюй, пиши, — желаю слави долі!

Приймай критику: вона учить, гартує;
І мені всип „літературного бобу" з кварту,
Лиш не топи „смоли", бо як в пеклі почують,
То й тебе й мене возьмуть колись на варту.

І будем, брате, оба на віки вічні
За сварку пімсту терпіти,
Як два поети, грішники пересічні,
В пеклі в смолі кипіти.

Дм. Захарчук.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ.

ҐЕРИ, ІНД.

Приходиться порушити справу нашого 100-го відділу У. Н. Союза, але справу таку, яка певно інтересує членів і урядників інших відділів і наш головний уряд.

В березні минулого року знесено в нас виплату запомог хорим і ухвалено, що кождий член обовязаний платити членські вкладки точно кождого місяця, а хто не заплатить, то за того не вільно платити з каси товариства до каси головного уряду. Виходить, що члена, котрий не заплатить, треба суспендувати.

Якийсь час було добре. Бідніші члени зазичилися в головній касі У. Н. Союза і поплатили залеглости. Та тепер члени зачинають знову залягати з плаченням вкладок. Хто затягнув уже позичку в У. Н. Союзі, не може користати з безплатного продовження. Відділова каса не може теж платити, бо одні гроші заморожені в банках, а другі на позичках у членів, котрі не спішаться їх сплачувати. Дотого є заборона платити. Члени на мітінги не приходять і випадає, що секретар має за них заплатити, або їх суспендувати. А як не дай Господи, засуспендує, то вже має ворогів до смерти. Каже член, що то йегонорово, щоби його імя було в ґазеті між суспендованими, бо люди подумають, що уже збанкротував і не має звідки членської вкладки заплатити.

Так далі не може бути. Тому члени мусять зійтися 11 лютого на мітінґ і остаточно вирішити, що з тим робити. Інакше поступимо згідно зі статутом і з тою ухвалою, яка перейшла у відділі. У. Н. Союз сповняє свої обовязки супроти членів, то й члени зобовязані виконувати свої. Члени не роблять ніякої ласки предсідникови чи секретареви відділу, що належать до У. Н. Союз, бо кождий стоїть у Союзі для свого власного добра і добра своєї родини. Як членови тяжко платити за себе, то ще тяжче другому платити за нього. Ніхто з нас не повинен занедбувати своїх обовязків, бо тільки тоді буде порядок в орґанізації.

Андрій Цебак, секр.

З укр. життя

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

АКРОН, О.

З панахиди на інвалідів.

Українська громада в Акрон, О., по можности пошанувала наших борців. Дня 19. листопада м. р. відправлено панахиду в укр. кат. церкві за поляглих наших героїв, котрі зложили свої голови за самостійність нашої батьківщини. По середині церкви була зладжена стрілецька могила з березовим хрестом із написом: „Борцям за Волю!"

Підчас панахиди, яку відправив о. Й. Дженджера, довкола могили стояли члени місцевої Січи в одностроях.

По скінченню панахиди о. Й. Дженджера виголосив відповідну проповідь про значіння Листопадових Свят, котрі наш нарід що року обходить. Потім переведено між вірними в церкві збірку, яка принесла $17.38. Ці гроші вислано через Обєднання на українських інвалідів у Львові.

Жертви зложили в часі панахиди: о. Й. Дженджера, П. Славич, К. Цемко, О. Цемко, М. Сидомир, В. Пулк, С. Жуковський, М. Петруха по $1; М. Хороцак, д-р Михаленко, М. Українець, М. Шквара, Марія Пулк, Анастасія Цемко, І. Семенюк по 50 ц. — Дрібними датками $5.88.

Михайло Іванців, секр. пар.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

На визвольну боротьбу.

На бенкеті в День Подяки переведено збірку на визвольну боротьбу. Зложили слідуючі: Й. Вилінський $2; по $1: о. М. Запаринюк, О. Е. Малицький, А. Барбер, В. Кокоць, Т. Оліяр, М. Розуміло, Г. Савчак; по 50 ц.: Г. Когут, Г. Кальницький, П. Ярош, І. Чубинський, Т. Папа, У. Сенчишин, А. Билинський, п. Пеленський, Й. Волошин, Н. Задерецький, М. Притуляк, М. Когут. — Усього зібрано $21.45, які вислано через Обєднання на визвольну боротьбу.

Григорій Степанек,
фін. секр. ОДВУ.

—o—

БОФАЛО, Н. Й.

На інвалідів.

З нагоди двацятьпятьлітного ювилейного свята Сестрицтво Зачатія Пресв. Богородиці виасигнувало з каси $5 на інвалідів. Гроші переслано до краю через Обєднання.

Уряд Сестрицтва.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На інвалідів.

Олена Штогрин переслала через Обєднання $9.50 на інвалідів. Гроші ці зібрано на хрестинах у гром. Чаплинських.

—o—

БРІДЖПОРТ, КОНН.

На інвалідів.

Переслано через Обєднання на інвалідів $23.32. Гроші ці зібрано на протестаційному вічу.

о. А. Бек.

—o—

ВУНСОКЕТ, Р. А.

На Рідний Край.

Переслано через Обєднання $32 прибутку з пікніку. Гроші ці призначені так: $17 на боєву акцію, а $15 на інвалідів.

За Комітет Несення Помочі Рідному Краєви: **М. Чагарин,** предс.; **Анна Добривода,** касієрка; **Г. Кічак,** секр.

—o—

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

На видання творів Гайворонського.

Жіночий відділ Українського Демократичного Клюбу переслав через Обєднання $20 на видання творів М. Гайворонського.

Гром. Дмитро Галичин зложив на тусаму ціль $5.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідну Школу.

Члени української народньої школи, що міститься в Кристодора Гавзі, зібрали між собою на Рідну Школу в Краю $38.25. Гроші ці переслано через Обєднання на призначену ціль.

—o—

НЮРТГЕМПТОН, ПА.

На інвалідів.

З Листопадового Свята переслано через Обєднання на інвалідів $35.

В. Саюк.

—o—

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На голодуючих на Україні.

Члени Бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союза, на своїх зборах 12. листопада й 10. грудня м. р. зложили жертви: Т. Шпікула $1.50; О. Любас, Т. Кривовяз, Т. Камінецький, В. Сидорик, В. Лоняк, М. Беряк по $1; А. Кучер, І. Трембa й М. Марущак по 50 ц.; Ю. Сітарська, Д. Шеремета, М. Токаревич, Й. Олійницький, М. Паньчук по 25 ц.; В. Лучків і Т. Іванків по 10 центів. Дрібними датками зложено $1.30. Разом зібрано $11.75, котрі переслано через Обєднання на голодуючих на Україні.

Обовязок є кожного свідомого Українця ратувати своїх братів від голодової смерти. А щоби вратувати, треба зложити жертву.

Тарас Шпікула, секр.

—o—

ЮТИКА, Н. Й.

На Рідний Край.

Згідно з розпорядком владики о. д-ра Жука відправлено в українських церквах в Ютика і Ром, Н. Й., панахиду за українських героїв і при цій нагоді зібрано: в Ютиці $11.10; в Ром $5.75; учитель п. Рибак додав 50 центів. Разом зібрано $17.35. Призначено $5 на Рідну Школу, $5 на інвалідів, а решту $7.35 на військову орґанізацію. Гроші вислано через Обєднання.

Марійка Підгірянка.

СНІЖОК.

Гей, на гори, на доли
Сніжок сипле поволи,
Сповиває земленьку
У пеленку біленьку.

Сповиває, колише,
А все тише та тише:
Спи, земленько, до літа,
Сніжинками прикрита.

Спи, земленько ти мила!
Зима тебе прикрила,
Весна тебе пробудить,
Зсипле квіти на груди.

Добре оперували.

До одного хірурга в малому містечку прийшов на операцію хорий на запалення сліпої кишки. Ледви зоперували його, лікар з переляком бачить, що з тілі хорого зашили маленькі ножички. Поклали хорого на операційний стіл, порозтинали позашиване та витягнули ножички. На другий день рух у лікаря — переконався, що асистент цим разом залишив у тілі оперованого сонду. Привезли хорого, отворили живіт, витягли сонду й знову зашили. Тоді зоперований питається лікаря:

— Пане докторе, позвольте, будь ласка, одно питання: Чи не могли би ви мені зробити так, щоби живіт можна запинати й розпинати, наче камізольку?

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

ДІТРОЙТ, Міш. Тов. Запорозька Січ, від. 75, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що мітінг відбудеться в неділю, 11 лютого, в годині 1-ій пополудни. Проситься членів конечно прийти на цей мітінг, бо є дуже важні справи до полагодження. Ті члени, котрі занедбали приходити на мітінги і платити свої місячні вкладки, будуть суспендовані, щоб потім не нарікали на місцевий уряд, що, мовляв, мене секретар не повідомив. Секретар минулого місяця розписав до довгуючих листи, але і так вони не приходили. — В. Чмир, предс.; Ів. Ступецький, кас.; В. Тарас, секр.

ЙОНГСТАВН, О. На річних зборах Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230, вибрано на 1934 рік уряд як слідує: Іван Брац, предс.; Теодор Пиріг, заст.; Ілія Сухий, фін. секр.; Стефан Мош, заст.; Іван Павловський, рек. секр.; Йосиф Білик, кас.; Іван Гормак, заст.; Ілія Вітик і Іван Дубас, провізорія; Юрій Присташ, Іван Мигаль, контр. комісія; Юрій Присліпський і Петро Лицко, дозорці хорих; Петро Лодин і Теодор Козловський, до прапорів; Василь Крих і Іван Федиш, при дверях. Зміна мітінгів в тім році є: з третої неділі перенесено на другу неділю, в годині 2-гій пополудни, в салі литовській, 628 Франклін Еве. — Іван Брац, предс.; Йосиф Білик, кас.; Ілія Сухий, фін. секр.

БАЛТІМОР, МД. Тов. ім. Івана Франка, від. 337, повідомляє, що на річнім мітінгу 14 січня вибрано отсей новий уряд на 1934 рік: Яків Семенків, голова; Григорій Подгоряк, заст.; Петро Семенків, секр.; Йосиф Семенків, заст.; Елисавета, касієрка. Теодора Семенків і Антоніна Семенків, контр. комітет; Анна Семенків і Магдалина Семенків, надз. хорих. Взивається членів не отягатись з виміною грамот на нові роди, бо чим скорше тим ліпше і дешевше. Мітінги цего року відбуватимуться під ч. 3311 Левертон Еве. — Петро Семенків, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє, що збори відбудуться в неділю, 11 лютого, в годині 1-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на збори і вплачувати свої вкладки, записати свої діти до У. Н. Союза і виміняти свої грамоти на нові роди обезпечення. — Тимко Качмук.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Петра і Павла, від. 220, повідомляє всіх членів, що звичайний місячний мітінг відбудеться в суботу, 10 лютого, в годині 7.30 ввечір точно. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглі місячні вкладки, бо в противнім разі поступиться з ними після статута. На мітінгу буде присутний головний урядник У. Н. Союза, Тарас Шпікула, тому проситься членів, коли мають якісь скарги, або не мають довіря до своїх урядників місцевих, прийти на мітінг, а справу їм вияснить як слід. — Гр. Герасим, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. У. Н. Союза, від. 292, повідомляє усіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 11 лютого, в годині 12.30 вполудне, в галі парафіяльній при Кліперт і Едвард ул. Пригадується тим членам, котрі минулого року були поплатили згори до нового року, щоб старались платити, бо то вже минуло. Ті, котрі довгують ще за 1933 рік, най стараються хотяй в части сплачувати свій довг, бо місцева каса вичерпана і не може більше за нікого висилати вкладок до Союза. Минулого місяця в проголошенім уряду на 1934 рік через помилку пропущено імя заступника касієра, котрим є Олекса Старко, і Стефан Рупа, хоружний, а не дверник, як було проголошено. — Дмитро Запотічний, предс.; Петро Кізел, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ.

(42)

J-42 Rex Maxon

Бачучи велику жінку, два старші чоловіки кинулися до втечі. Добігши до густого ліса, вони задержалися й оглянулися назад себе. Вони бачили на своє здивування, що їх товариш не втікав, але ставув лице в лице у визиваючій поставі до жінки, що до нього наближалася. Такий дурак! Вони ще ніколи не бачили чоловіка, що важився би визивати в цей спосіб всемогучі жінки. Вони знали, що вона забере його.

Жінка, не звична до того, щоби чоловік їй противився, була здивована і розлючена. У здивуванню вона станула яких двацять кроків від чоловіка, а її злість штовхнула її руку посягнути по один з камінців, завішених на її поясі. Це був її кінець. Заки ще її пальці розвязали камінець, прикрашена пером стріла вже гналася до неї як післанець смерти. Це син Першої Жінки напнув лук і пустив стрілу.

Його два товариші, прикучнувши в корчах, бачили, як жінка схопилася за сторчачий у її боці патик, а потім упала на землю та почала бити ногами. Потім вона лежала вже спокійно, не рухаючись. Два Алали підійшли до неї зі свого сховку. Підійшовши до неї, вони бачили, як Алал витягнув стрілу з її серця. Оголомшені тою подією, вони дивилися на неживу жінку з виразом здивування, майже недовіря. Від того часу вони дивилися на свого товариша зі страхом і поважанням.

Син Першої Жінки випняв свої груди та ступав гордо перед своїми видцями. Це був справді памятний момент у його життю, хоча ці три чоловіки знали про вагу події таксамо мало, як мало знали тисячі жінок у своїх печерах, який страшний удар завдано їх пануванню. І таксамо рішучо змінялося життя Тарзана в краю пігмеїв.